

POSUDEK MAGISTERSKÉ PRÁCE

Martin Brychta:

Integrace zemí Visegrádské skupiny do EU a NATO: spolupráce či samostatný postup?

Spolupráce v rámci Visegrádské skupiny představuje periodicky aktualizovanou součást mezinárodních vztahů ve středoevropském prostoru. Od svého vzniku prošlo toto uskupení několika fázemi úpadku a vzestupu zájmu ze strany participujících zemí, nicméně se zdá, že si do budoucna uchová svou relevanci. Skutečnost, že v letošním roce předsedají Evropské unii dvě ze čtyř členských zemí V4, tento předpoklad jen podtrhuje.

Práce Martina Brychty představuje přehled vývoje V4 od založení skupiny počátkem 90. let až do vstupu do Evropské unie v roce 2004, s nástinem perspektiv po tomto datu. Jde o podrobnou, komplexní studii, která se poctivě snaží zachytit důležité milníky i jemnější nuance historie V4. Zatímco je ale obsahová stránka vylíčení vývoje uskupení veskrze úspěšná, její teoretické a metodologické ukotvení je v mnohém problematické.

Práce se explicitně hlásí k teorii mezinárodních režimů, propojení s tímto konceptem ale není příliš úspěšné. Zaprvé, práce přesvědčivě nevysvětluje, proč bychom měli právě teorii mezinárodních režimů pokládat za nejvhodnější explanatorní rámec pro objasnění vývoje V4. S tím úzce souvisí druhý problém, a sice fakt, že položená výzkumná otázka „zda země seskupené do Visegrádské skupiny (V4) spolu spolupracovaly při své snaze o vstup do Evropské unie (EU) a Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO)“ (s. 13) v podstatě nevytváří životaschopný prostor pro aplikaci jakékoliv teorie, vzhledem k tomu, že nevyhnutelně spěje k popisnému, nikoliv analytickému zodpovězení. Její doplnění o několik stránek dále („zda lze nahlížet na Visegrádskou skupinu jako na formu mezinárodního režimu“ – s. 28) je stejně problematické, protože nevyužívá zvolené teorie k vysvětlení zkoumaného fenoménu, ale visegrádská spolupráce je jím fakticky použita jen jako ilustrace teoretického konceptu.

Za třetí, pojednání o různých teoretických přístupech v kapitole 2 se míjí účinkem. Jde spíše o učebnicový přehled (tomu ostatně odpovídají i použité zdroje, které nezahrnují originální práce představitelů teorií, na něž se text odvolává), navíc ve velké části příliš obecný a bez zřejmého vztahu ke zbytku práce (proč se například autor zabývá obšírně realismem, když na něj v následném textu vůbec neodkazuje?). Za čtvrté, snaze o skutečně teoretické ukotvení práce brání neexistence metodologie a její operacionalizace. Známe autorovo rozhodnutí opřít se o teorii mezinárodních režimů, je nám předestřen záměr zpracovat práci jako jednopřípadovou studii, ale tím bohužel snaha o vymezení metodologie práce končí.

Ačkoliv se autor na s. 14 vymezuje proti čistě chronologickým přístupům k vývoji V4, sám fakticky skončí u téhož postupu: práce je, i v důsledku nedostatečného metodologického uchopení, strukturována primárně podle časové posloupnosti dějů. Je to škoda, protože v tak komplexní materii, jakou je využití (nebo jeho absence) visegrádské spolupráce v rámci přístupového procesu k NATO a EU, by vlastní, analyticky podložená strukturace, mohla

přinést mnohem zajímavější výsledky. Navíc je chronologické líčení na několika místech práce narušováno časovými skoky, které narušují logiku argumentace. Příkladem jsou např. po sobě následující (ale časově nenavazující) kapitoly na s. 37-38; chybějící návaznost prvního a druhého i předposledního a posledního odstavce na s. 42; podobně druhý a třetí odstavec na s. 60; chybějící vnitřní logika prvního odstavce na s. 64; chronologie na s. 64-65. Na některých místech práce (např. poslední odstavec na s. 40) se objevují poměrně rezolutní „závěry“, které ale nevyplývají z předchozí argumentace a neopírají se ani o zdroj, na nějž by text odkazoval. Není tedy úplně jasné, jak k jejich formulaci autor dospěl.

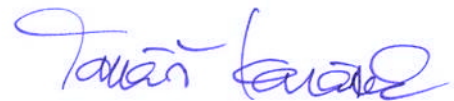
Kromě těchto obecných připomínek mám i několik poznámek k jednotlivým místům v textu:

- Domnívám se, že správné označení režimů ve střední Evropě před rokem 1989 je autoritářské, nikoliv autoritativní (s. 13).
- Možností spolupráce mezi státy se ve skutečnosti intenzivně zabývají i jiné teoretické přístupy než liberalismus a realismus (s. 15), zejména je v této souvislosti třeba zmínit sociální konstruktivismus.
- Griecova teze, která propojuje neorealismus s působením mezinárodních institucí, se správně označuje jako *‘voice’ opportunities thesis* (s. 25).
- Pasáž charakterizující kvalitativní výzkum (s. 27) není vůbec provázána s tématem práce.
- Na s. 42-43 se můžeme dočíst, že projekt CEFTA byl úspěšný a během pěti let se podařilo zdvojnásobit objem obchodu mezi členy a záhy byla zkracována i původně dojednaná přechodná období. Přesto se o dvě strany níže dozvídáme, že „CEFTA není tak efektivní, jak se původně očekávalo“ (s. 44). Navíc na s. 46 autor tvrdí, že „svobodná soutěž a bezcelní obchod byly tak pro téměř všechny vlády transformujících se zemí nepřijatelné a tyto vlády na začátku devadesátých let preferovaly integraci se západoevropskými trhy namísto regionální kooperace“, s čímž kontrastuje založení CEFTA v roce 1991.
- Autor bohužel bez většího zájmu přechází mimořádně zajímavou skutečnost, že k obnově činnosti V4 v roce 1998 (s. 52) došlo až po pozvání Česka, Maďarska a Polska do NATO, a otázku, proč se země Visegrádské skupiny více nesnažily koordinovat své postoje alespoň vůči NATO už předtím.
- Na s. 56 a 57 jen těžko hledám tematickou i časovou logiku řazení kapitol.
- Obecný popis přístupu k NATO (s. 61-63) a EU (s. 77-82) je pro účely práce zbytečně rozsáhlý.
- Na několika místech práce (např. druhý odstavec na s. 64) autor hovoří, s implicitním odkazem na neoliberalní i neorealistický rámec, o vlivu hegemonu. Je nutno podotknout, že USA *nebyly* a nejsou hegemonem ve vztahu k V4, proto jsou podobná konstatování zavádějící.
- Založení Mezinárodního visegrádského fondu (poslední odstavec na s. 67) lze těžko řadit mezi příčiny obnovy visegrádské spolupráce, spíše jde asi o její důsledek.
- Na s. 84-85 se nelogicky hovoří o pozicích V4 po vstupu do EU, přičemž jde o součást kapitoly hodnotící jejich spolupráce *při* vstupu.

Jazykově i stylisticky dosahuje práce velmi dobré úrovně, jedinými opakujícími se chybami jsou chybějící čárky, zejména před spojením „a to“ v souvětích složených v poměru vysvětlovacím, a psaní čísel odkazů na zdroje ještě před tečkou na konci věty. Formální požadavky jsou kompletně dodrženy a práce obsahuje všechny požadované náležitosti –

abstrakt v češtině i angličtině, klíčová slova v obou jazycích a anglické shrnutí. Nejasné zůstává, proč v textu zmizelo číslování jedné úrovně kapitol.

Shrnu-li, na práci oceňuji její snahu o komplexní zpracování vztahu V4 a procesů integrace jejích členských států do EU a NATO. Její kvalitu bohužel kazí výše zmíněné problémy, zejména nedotažené teoretické a metodologické ukotvení. Práci proto **doporučuji k obhajobě** a navrhuji ji hodnotit jako **velmi dobrou**.

V Praze dne 16. 6. 2011